سيناريۆی ڕەش, سيناريۆی سپی

باسێك دەربارەی ڕەوەندی هەلومەرجی سياسی لە ئێراندا

نووسينی مەنسوور حيكمەت

وەرگێڕانی بۆ كوردی بەكر ئەحمەد

ڕوونكردنەوەيەكی كورت:

باسي سيناريۆي ڕةش لة ئةثريلي 1995دا نووسراوة. خوێندنةوةيةكي ئاييندةبيانةية بۆ ئةو ڕووداوة سياسييانةي كة سيناريۆكاني ڕووخاندني كۆماري ئيسلامي ئێران لةبةردةم بزووتنةوة سياسييةكاني ئێراندا دايدةنێت. بةلاَم هاوكاتيش باسێك نيية تايبةت بێت بة ئێران. بةلَكو سةرنجدانێكي ئةو ڕووداوة جةرطبڕانةي دنياي ئةمڕۆي ئێمةية كة لة بةشێكي طةورةي ئةمڕۆكةدا دةطوزةرێ. سيناريۆي ڕةش, وةك مةنسوري حيكمةت لةم وتارةدا ئاماذةي ثێدةكات, لة هيض جێطايةكي ئةدةبياتي ماركسيستيدا ئاماذةي ثێنةكراوة. مةنسوري حيكمةت, سيناريۆي ڕةش بة هةلومةرجێك دةلَێت كة:"تيايدا قسة لةسةر طۆڕيني كۆمةلَطا نيية، بةلَكو لةسةر تێكوثێكداني ضوارضێوة مةدةنييةكاني كۆمةلَطاية, ئةويش نةك بة خواست و ئيرادةي جةماوةر, بةلَكو ڕێك بة ثێضةوانةي خواست و ئيرادةي ئةوانةوة و لة هةناوي دةسةثاضةيي و بێضارةبوونێكي طشتيدا."

ئةم وتارةي بةر دةستتان, دةستێكي دامةزراندني باسةكةية و ضوارضێوةيةكي طشتي تر دةداتة دةست. بةشي درێذي وتارةكة لةسةر ناساندن و ثۆلاريزةكردني هێزة سياسيية جياوازةكاني ناو دةرووني بزووتنةوة سياسيية كۆمةلاَيةتييةكاني ئێرانة و دةسنيشانكردني جێطاو ڕێطاي ئةو بزووتنةوانةن كة لة كةوتنة كاري سيناريۆي ڕةشدا قازانجبةرن و خۆشيان زةخيرةيةكي طةورةي بةرينكردنةوةي سنوورةكاني سيناريۆي ڕةشن.

ئةوةي لة عێراقي ئةمڕۆدا دةطوزةرێ, كةوتنة كاري ئةم ماشێنة طةورةيةي سيناريۆي ڕةشة. وةرطێڕاني ئةم وتارة لةمڕۆكةدا بۆ سةر زماني كوردي, دةكرێ ياريدةدةر بێت بۆ ناسيني ئةو ضوارضێوةيةي كة تيايدا, جةماوةرێكي بةريني خةلَك, بة دةر لة ئيرادة و خواستي خۆيان, لة ناو هةلومةرجێكي بةسةر فةرزكراودا, هةلَتةكاندني بنةماكاني كۆمةلَطا بة ضاوي خۆيان دةبينن و لة ناضارييةكي طةورةدا, ضاوةڕواني دةكێشن. هێزةكاني سيناريۆي سثي, ئةوانةن كة لة ناو ئةم ضوارضێوةيةدا, هيوا و ئومێدي بةرثێطرتن بةم ترازيدياية بة ئينسانةكان دةبةخشنةوة و ديفاعكردن لة ثاراستن و حورمةتي ئينساني ئةوان و كۆمةلَطا, بة ئةركي فةرامۆشنةكراوي هةر ئێستاكةيان دةزانن.

سيناريؤي ڕةش, شَيوةي ثرسيارةكة

باسی سیناریۆی ڕەش , لە سەرنجدانێکی بناغەییەوە دەستپێدەکات کە لە پلەی یەکەمدا پەیوەندی بە ئێرانەوە نییە, بەڵکو پەیوەندی بەم قۆناغەوە هەیە کە ژیانی تیا بەسەر دەبەین. لەم ڕۆژگارانەدا, هەر کاتێك تەماشای تەلەفیزیۆن دەکەیت, ئەو ئینسانە دەربەدەرانە دەبینیت کە ئەوەی لە ژیانیاندا بۆیان ماوەتەوە, ناویانەتە سەر شانیان و لەدەست کارەساتێك هەڵهاتوون. لە سەر چەقی فلانە دووڕیاندا, لە بەردەم هەواڵنێرەکانی "سی ئێن ئێن"دا ڕاوەستاون و دەربارەی ماڵوێرانییەکانی خۆیان دەپەیڤن. دواتریش گردۆلکەیەك لە ئینسانی کوژراو, تەقینەوەی تۆپ و موشەکەکان, شارە وێرانکراوەکانی خۆیان نیشاندەدەن. چەند دیمەنێك کە زەمینەکانی هەواڵ پێکدەهێنێن. ئەو هەستەی لای بینەرانی ئەم دیمەنە دروستدەبێت ئەوەیە کە ئەم کارەساتە شتێکی چاوەڕواننەکراو نییەو تایبەت بە تاکێك نییە. ئەم کارەساتانە ئەنجامی ڕووداوێك نین کە کۆتاییان هەیە, یان شەڕێکە و لە دەرەوەی "قاعیدەدا" ڕووی داوە و بڕیارە کۆتایی پێبێت. ئینسان هەستناکات کە ئەم قوربانییە خۆی بەشێك لە کێشەکە بێت و یان ڕۆلێکی لە چارەنووسی تاریکی خۆیدا هەبێت, یاخود بڕیارە دوو سبەی بۆ ڕزگارکردنی خۆی کارێك ئەنجامبدات. ئینسان هەستدەکات لەگەڵ دیمەنەکاندا, شایەتی یەك هەلومەرجی هەمیشەییەیی و یەك شێوە ژیانە, شایەتی بێچارەییبوونێکە, وەك ئەوەی سیناریۆی بەسەردافەرزکراوی ژیانی ژمارەیەکی زۆر لە ئینسان بێت کە نە خۆیان و نە بینەرانی دیمەنیش بڕیارە کارێکیان لەبەرانبەریدا پێبکرێت. هەر ئەڵێی ئەوەی دەگوزەرێ, ڕووداو نییە, بەڵکو تەنها دیمەنێکە. ڕواندا, سۆماڵ, یوگوسلافیا, شیشان و هتد و هتد. لەم هەموو نموونانەدا, ئینسان وێنەیەك بەدەست دێنێت, وێنەی هەلومەرجێکی "هەمیشەیی" نەك کێشمەکێش و ناخۆشییەکی گووزەرگەرا کە لە دەروونی یەك ئالوگۆڕی کۆمەڵایەتیدا پێکدێت.

ئەم دیمەنانە هانی ئێمەی بینەران نادات بۆ ئەوەی کارێك ئەنجامبدەین. لە پلەی یەکەمدا بە هۆی ئەوەوەی کە لە ڕواڵەتدا دەکرێ لە پشتی زۆر شتەوە خۆمان بشارینەوە. بۆ نمونە لە پشت

ئەوەوەی کە من و ئێوەی بینەرانی دیمەن, زمانی قوربانیانی ناو تەلەفیزیۆنەکە نازانین. لەوە ناگەین کە دەڵێ: منالەکەم لەو پشتەوە خسۆتە چالێکەوە و خۆم هەڵهاتووم. یان بە تەنها خۆم دەرباز بووم. یان ماڵمان لە گەڵ زەویدا تەختکراوە. ئێمە لە پشت ئەو واقعییەتانەوە خۆمان حەشاردەدەین کە ئەم نەهامەتییە لەوانەیە لە باری جوگرافیاییەوە چەند هەزار کیلۆمەترێك لە ئێمە دوور بێت، یان ئەوەی کە ئەم وێنانە پەیوەندییان بە دوێنێوە هەیە نەوەك ئەمڕۆ، لەوانەیە تا ئێستا کەسێك بە هانای ئەم قوربانییەوە هاتبێت، لەوانەیە ئەو قوربانییە کەمێك لەو لاترەوە بە سەرپەنایەك گەیشتبێت، یان لەوانەیە ئەو برینداره، یان ئەو نیوگیانە بەجێهێڵراوەی فلانە کوشتاری بە کۆمەڵ ئێستا گیانی دابێت و حەسرەت و غەمە قورسەکەی لەگەڵ خۆیدا بردبێت. بە ملیۆنەها ئینسان ڕۆژانە خۆیان لە پشت ئەم بیانووانەوە دەشارنەوە تاکو لە دەست ئازارو تاڵی ئەم واقعیەتانە ڕزگاریان بێت.جێی داخە ئەمە یەکێك لە تایبەتمەندییەکانی ئینسانی ئەمڕۆیە، بەلایەك کە لە کات و شوێنێکی دیکەدا و بەسەر ئینسانێکی دیکەدا هاتووە، یان بە تایبەتی و بە وتەی باوی ئەمڕۆ بەسەر ئەو ئینسانانەدا هاتووە کە "کولتوور"ێکی تریان هەیە، بە هەمان ئەندازە دەردناك نییە کە ئەگەر لێرە و هەر ئێستا بەسەر خودی ئینسان خۆیدا بهاتایە. هەر ئەم مەسافە کاتی و شوێنی و وجودیە، ئەو ڕێیەمان پێدەدات کە بتوانین ڕوومان وەرگێڕین و بڵێین کە حەوسەڵەی بینینی ئەو دیمەنانەمان نییە و مێشکمان داغاندەکات. هەر بۆیەش دەکرێ تەلەفیزیۆنەکە بکوژێنینەوە و بچین بە سۆراغی کاری خۆمانەوە.

باسی سیناریۆی ڕەش, هێنانەگۆڕی ئەو چوارچێوەیەیە کە بە هۆیەوە بچینە سۆراخی ئەم "خۆشاردنەوە و ڕووەوەرگێڕانە"ی من و تۆ و ژمارەیەکی زۆرتر لە خەڵکی، تا ئەم "خۆشاردنەوە و ڕووەوەرگێڕانە"بە ئەنجامنەگات.

ئەو دیمەنانە، دەکرێ دیمەنی ئێمە و خەڵکانێك بێت کە بە زمانیان ئاشناین. بە سادەیی، دەکرێ داستانی ژیانی ئەم خەڵکەش بێت. ئەم دیمەنانە دەکرێ دیمەنی "وەزعییەتێکی هەمیشەیی" بێت لە ئێراندا. لێرەدا ئیتر، هەتا بۆ کورتبینترین کەسانێکیش، ڕێگای هەڵهاتن لە هەستکردن بە بەلایەك کە ڕاستەوخۆیە، ئیمکانی نییە. ئیتر ڕێگای هەڵهاتن بۆ دەربازبوون لە بەرپرسیارێتی بە تەواوەتی بەستراوە. ئەگەر لەبەرانبەر ڕواندا و ویوگوسلافیادا دڵخۆشی خۆمان بەوە دەدەینەوە کە کارێکمان لە دەست نایەت، لێرەدا دەبێ بە فیکری کارێکەوە بین، تەلەفیزیۆنێك لە کاردا نییە تا خامۆشی کەین.

لە نێوان ئەوەی کە من بە سیناریۆی ڕەش ناوی لێدەبەم و خرۆشانێکی شۆڕشگێڕانەدا، ئاسمان و ڕێسمانە. باسی سیناریۆی ڕەش بە تەنها باس لە ڕوودانی بەیەکدادان و کێشمەکێشی خوێناوی نییە. دیمەنی سوپایەك کە بەڕووی جەماوەردا گوولـلە دەبارێنێ و ئەوانیش بە هاواری " تۆپ و تانك نامانترسێنێ" وەڵام دەدەنەوە، دیمەنی سیناریۆی ڕەش نییە. بەڵکو ئەمە دیمەنی شۆڕشێکە. ئاخر لە شۆڕشی جەماوەریشدا خوێن دەڕێژرێت. بەڵام یەکێك لە تایبەتییەکانی سیناریۆی ڕەش, ڕەگەزی داماوی‌و بێ‌چارەییە لە کۆمەڵگادا. بێ‌توانایی کۆمەڵگایە لە درك کردنی ئەوەی کە ئەم هەلومەرجە چۆن پێکهاتووە، تاکەی درێژە دەکێشێ و چۆن کۆتایی پێ‌دێت؟ شۆڕش مەیدانی کێشمەکێشە، کێشمەکێشێك کە هەندێك جار زۆر خوێناوییە و لەلایەن جەماوەرەوە بۆ باشترکردنی هەلومەرجی کۆمەڵایەتی پێویست بووە. هیچ ئاڵوگۆڕێکی مێژوویی بە بێ دەردی سەری نەچووەتەپێش. بەڵام من، ناوی سیناریۆی ڕەش لە هەلومەرجێك دەنێم کە تیایدا قسە لەسەر گۆڕینی کۆمەڵگا نییە، بەڵکو لەسەر تێکوپێکدانی چوارچێوە مەدەنییەکانی کۆمەڵگایە ئەویش نەك بە خواست و ئیرادەی جەماوەر, بەڵکو ڕێك بە پێچەوانەی خواست و ئیرادەی ئەوانەوە و لە هەناوی دەسەپاچەیی و بێچارەبوونێکی گشتیدا.

ئەم هەلومەرجە دەکرێ لە ئێراندا ڕووبدات. بەو شێوەیەی کە دەگوزەرێ، دوور نییە کە ڕۆژێك خەڵکی جیهان لە شاشەی تەلەفیزیۆنەکانیانەوە، ئەو ئاوارانە ببینن کە لە شیراز و ئەسفەهان و ڕەشت و ئەراکەوە هەڵهاتوون و شیوەن دەکەن کە فلانە گروپی ئیسلامی، فیسارە سەرکردەی سەربازی بەرەی ئارییایە ڕەسەنەکان، یان کەسێکی دیکەی سەر بە لقێکی دیکەی موجاهیدین، شار و ماڵ و قوتابخانەکانیان بەسەریاندا کاولکردووە و ئەوانیان لە خوێن هەڵکێشاوە. دەکرێ ئەم هەلوومەرجە نەك ڕووداوێکی ئیستیسنائی، بەڵکو قاعیدەیەك و شێوەیەکی ژیان بێت لە ئێراندا کە چەندین ساڵ درێژە بکێشێت. دەکرێ وەکو لوبنانی چەندین دەیەی پێش ئێستا، یوگوسلافیای ئەمڕۆ، لە زەینی خەڵکیدا هەلومەرجێکی ئەزەلی و ئەبەدی بسازێنێ. گوایا بە جیا لەمە، هیچ شتێك نەبووە و ناشبێت.
بەڕەسمی ناسینی ئەم مەترسییە، واتا ئەگەری واقیعی ئەم سیناریۆ ڕەشە لە ئێراندا، یەکێك لە پێوەرەکانی چەندوچۆنی جدی بوونی هێزە سیاسییەکانی ئێران و سەنگی مەحەکی ڕابەرە سیاسییەکانی ئەو هێزانەن. ئەوەندەی ئەم پرسیارە پەیوەندی بە خۆمانەوە هەبێت، ئەم باسە هەتا بڵێی باسێکی زەرووری و پێویستە. هەموو کەس دەزانێت ئێمە لە پەیوەند بە کۆمەڵگا، چینەکان، چەوساندنەوە, شۆڕش، ئازادی و بەرابەری چی دەڵێین. بەڵام ئایا ئەوەش دەزانن کە

ئێمە دەربارەی دوورنما و ئاییندەیەکی لەو جۆرە چی دەڵێین؟ خاڵی بەهێزی باسی من لە پەیوەند بە سیناریۆی ڕەشەوە ئەوەیە کە ئێمە کەسانی ناو مێژوویەکی زیندووین کە دەتوانن ئەم ڕەوتە مەترسیدارە بخەنە پێش چاوی خۆیان. ئێمە ئەکتەرانێکی ناو شانۆگەرییەك نین کە پێشووتر ئاخاوتن و جوڵەمان دیاریکرا بێت و خرابێتە بەردەستمان. کۆمۆنیستێك کە ئەرکە مێژوویی و پێوەرەکانی بزووتنەوەی مێژووی خۆی نەناسێت، کۆمۆنیستێکی دروست نییە.

لە هیچ شوێنێکی مارکسیزمدا دەربارەی "سیناریۆی ڕەش" و زەمەنی لەیەکهەڵوەشاندنەوەی گشتی شیرازەی کۆمەڵگا و ئەرکی کۆمۆنیستەکان لەبەرانبەریدا قسەیەك نەوتراوە و "چی بکەین و چی نەکەین"ێك دەستنیشاننەکراوە. ئەوە ئێمەین کە دەبێ ئەم هەلومەرجە دیاریبکەین. لێرەدا و لە کۆتایی ئەم شیکردنەوەیەشدا، ئەوەی کە خاڵی گرنگە، دووبارە جەختکردنەوەیە لەسەر هەلومەرج و پێداویستییەکانی پێشڕەوی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی چینی کرێکار. ئەو پرسیارەی کە داوای وەڵامان لێدەکات ئەوەیە کە ئایا دەتوانین بەرپرسیارێتییەکانی خۆمان لە هەلومەرجێکی وادا بناسین و لە ئەستۆی بگرین. ئەم بەرپرسیارێتییە دەتوانێ کۆشش بێت بۆ نەفیکردنەوەی ئەم دوورنمایە، یان لە دۆخی قەومانیدا، بە شێوازێکی خێرا کۆتاییپێهێنێت. حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری, بە هێنانەگۆڕی ئەم باسە دەیەوێ بڵێ: بەڵێ, ئێمە بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی جۆرە دوورنمایەکی ئاوا، ئەم پرسیارە وەك بەرپرسیارییەتێکی سیاسی بە ڕەسمی دەناسین. ئێمە خەریکە دەڵێین: بەڵێ، ئەگەرێکی لەوجۆرە ئیمکانی هەیە. ئەمە بەڵایەك نییە کە تەنها بەسەر "یوگوسلافیەکاندا" بێت و "ئێرانییەکان" بەوەی کە گوایە "هونەر تەنها بەلای ئەوانەوەیە" بتوانن لەبەرانبەریدا تەلقیح کرابن و پارێزراوبن لێی. باس لەسەر کۆمۆنیزم و بەرپرسیارێتی کۆمەڵایەتییە. تەنها کۆمۆنیزمێك کە بتوانێت لە و بڕگە مێژووییانەدا وەڵامی ئەو پرسیارانە بداتەوە، دەتوانێت بەڕاستی مێژووی خۆی بۆ ملیۆنەها ئینسان بسەلمێنێت و ئاسۆی کۆمەڵایەتی خۆی، کۆمەڵگای دڵخوازی خۆی، پێوەر و بەهاکانی خۆی، بکاتە ئاسۆ و بەهای جەماوەرێکی بەرینی خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێش. ئەگەر ئەوە وەك گریمانێك قبوڵبکەین کە ئەم دوورنمایە ئیحتیمالی ڕوودانی هەبێت و ئاگادارکردنەوەی ئێمەش، یەك ئاگادارکردنەوەی واقیعی بێت، ئەو کاتە هەر حزب و ڕەوتێکی دیکە کە بێ دەربایسی لەبەرانبەر ئەوەدا نیشانبدات و خۆی گێلبکات، حزبێك و ڕەوتێکی بێمانا و بێفەڕ دەبێت.

زەمینەکانی ڕوودانی سیناریۆی ڕەش:

ڕەوتە جۆراوجۆرەکانی دیکەی ئۆپۆزسیۆن و تەنانەت خۆیشمان، ئاڵوگۆڕە سیاسییە ئایندەییەکانی ئێران وەك گوزەرێك لە دەوڵەتێکەوە بۆ دەوڵەتێکی دیکە چاولێدەکەن. ئەگەر کۆدەتا، شەڕ، شۆڕش و شتی دیکە لەم بۆچوونەدا ڕوودەدات، لە واقیعدا ئەوانە هیچ شتێك نین جگە لە ئامراز و کەناڵی گواستنەوە لە دەوڵەتی پێشینەوە بۆ دەوڵەتێکی دیکە. بە دەربڕینێکی تر، ئەم زەمەنی ئاڵوگۆڕە، بە هەموو شەڕێك و خوێنڕێژیەکییەوە کە دەتوانیٚ لە ناویدا جێببێتەوە، ئەو پارچە هێڵەیە کە دوو زەمەنی ناسراو پێکەوە بەیەکەوە دەبەستێتەوە. لە جەرگەی ئەم ماجەرایەدا، دوو دەوڵەت و دوو هەلومەرجی کۆمەڵایەتی تاڕادەیەك پێناسەکراو و ناسراو, قەراردەگرن. کاتێك خەڵکی باس لە سەرنگوونکردنی جمهوری ئیسلامی ئێران دەکەن، هەمان ئەم بۆچوونەیان لەلایە: جمهوری ئیسلامی ئێران بڕوات و دەوڵەتێکی تر یان ڕژێمێکی تر، شوێنی بگرێتەوە. وەك چۆن لە پێشەوە ئاماژەم پێدا، ئێمە لەم باسەدا ئەو ئەگەرە دەهێنینە پێشیٚ کە ڕەوتی ڕووداوەکان دەکریٚ بە شێوازێکی تردا بڕوات. هەلومەرجی دوای جمهوری ئیسلامی ئێران، دەتوانێت هەلومەرجێکی بیٚ شێوە و بەسەریەکدا تێکەڵاو بێت. هێنانەبەرچاوی ئەم دۆخە، بە لەبەرچاوگرتنی ئەو دیمەنە پڕ لە ئاژاوەیەی کە لە وڵاتانی گۆشەوکەنارەکانی دیکەی دنیادا دەگوزەریٚ، کارێکی دژوار نییە.

بۆچی لە ئێراندا ئیمکانی ڕوودانی ئەم سیناریۆیە هەیە؟ با بە کورتی ئەو فاکتەرانە بژمێرین:

یەکەم: لەوەدا هیچ گومانێك نییە کە ڕژێمی جمهوری ئیسلامی ئێران, لە گێژاوی تەنگژەیەکی گەورە و قوڵی ئابووری و سیاسیدا پەلدەهاویٚ. ئێمە لە ڕۆژنامەی ئەنتەرناسیۆناڵدا ئەم ئەزمەیەمان بە "دوا پەردە" ناولێناوە. بەم هۆیەوە, بە بۆچوونی من، دوا ئەڵقەیەك لە ژیانی جمهوری ئیسلامی ئێران و دەسپێکردنی پرۆسەی نابوودبوونی ئەو، بریتی نییە لە گۆڕینی ڕەیڵی ئابووری یاخود دووبارە پینەکردنەوەیەکی تری سیاسی ڕژێم. بەڵکو یەك سەرنگوونکردنی سیاسی و چارەنووسساز دەبێت. ڕژێم لە قامەتی ئێستای دەسەڵاتیدا توانای چارەسەر یان سووککردنەوەی باری ئەم ئەزمەیەی نییە. ئەم ئاڵوگۆڕە سیاسییە دەتوانیٚ کەوتنی ڕژێم بێت، یان حسابیەکلاکردنەوەی خوێناوی و یان ئاڵوگۆڕێك کە تەواوی بناغەکانی ئێستای ڕژێم

دەخاتە ژێر پرسیارەوە. لە خوارترەوە، بە حاڵەتێکی تر ئاماژەدەکەم کە ئیحتیماڵی ڕوودانی زیاترە. بەڵام ئەوەی کە ڕۆشنە، دەسپێکردنی یەك دەورەی ئەزمەی سیاسی قوڵبووەوەیە کە سەرنگوونی و نابوودی تەواوەتی ڕژێمی ئیسلامی، یەك قۆناغی لیێ جیانەبووەوەیەتی.

دووەم: جمهوری ئیسلامی وەکو ڕژێمی پاشایەتی"سەڵتەنەت" نییە کە بتوێتەوە. تەنانەت لە دۆخی سەرنگوونبوونی ئەم ڕژێمەدا، چەندین ڕەوتی ئایینی و فالانژی چەکبەدەستی تا ڕادەیەك بە هێز و داخ لە دڵ، تیرۆریست و دژی کۆمەڵگای لێدەمێنێتەوە و لە ئاستی هەموو ناوچەکەدا بوونیان دەبێت و بۆ گێڕانەوەی دەسەڵاتی ڕەوتی ئیسلامی و بە ئامادەییەکی سیاسی سەربازییەوە لە هەر بەشێکی وڵاتدا کە دەستیان بڕوات، تێدەکۆشن. ئەگەر لەم وێنەیەدا، فالانژەکانی ئۆپۆزسیۆن، ئیسلامی و ئارياییەکان، کەڵەکبازانی سیاسی و جەردە سەربازییەکانی دیکەی بخەینە سەر کە لە دۆخی نەمانی دەسەڵاتدا لە هەر گۆشەیەکەوە سەر بەرزدەکەنەوە، دەتوانین ژمارەی زۆری ئەکتەرەکانی ئەم سیناریۆیە بهێنینە پێش چاو. دامەزراندنی دەوڵەتی ئاییندەیی ئێران، گرێدراوە بە لە مەیداندەرکردنی ئەم دەستەوتاقمانەوە.

سێیەم: بە ڕووخاندنی شۆڕەویی و کۆتاییپێهاتنی بەرابەرکێکانی جەنگی سارد، گەلێگ تەنگەژەی سیاسی و حوکومەتی لە وڵاتانی دواکەوتوو کە لە زەمەنی پیشووتردا لە ژێر کۆمەڵێك فشاردا زۆر بە پەلە کۆنترۆڵ دەکران، ئەمڕۆ کوشندەتر و ئاڵۆزتر بوونەتەوە. مەسەلەکانی ئایدیۆلۆژیا و فەلسەفەی حوکمەت و هاوکات بنەما سیاسی و پەیکەرەکانی حوکمەت، لە بەشێکی زۆری ئەو وڵاتانەدا بە مەسەلەیکی کراوە گۆڕدراوە و ڕەوتە سیاسییە جۆراوجۆرەکان لەسەر دیاریکردنی تایبەتمەندییە سیاسی و ئایدیۆلۆژییەکان لە نەبەردێکی ئاشکرادا لەبەرانبەر یەکدا ڕاوەستاون. ئەم بۆشایی و بیێ شکڵییە ئایدیۆلۆژی و سیاسیی و ناڕۆشنبوونەی پەیکەری حکومەتی بۆرژوازی لە ئێراندا، بە تەواوەتی لەبەرچاودایە.

نە سەڵتەنەتی مەشروتەخوازەکان، نە سیستەمی پارلمانی، نە دیکتاتۆری پاشایەتی و نە ڕژێمی ئیسلامی، هیچ کامیان بە مانای شێوازە جۆراوجۆرە حوکمەتییەکان، ڕەگ و ڕیشەیەکی بەهێزیان لە ئێراندا پەیدانەکردووە و نەبووەتە شێوەیەکی قبوڵکراوی دەوڵەت. مەسەلەی گرنگ لە هەر ئەزمەیەکی جدی و سیاسی لە ئێراندا، نەك تەنها پێکهاتەی دەوڵەتی ئاییندە، بەڵکو "چەشنی" حوکومەتی ئاییندەیە. ئەمە نەك هەر بابەتێکی جەدەلی چینایەتییە، بەڵکو تەوەری جەدەلی ناو خۆی بۆرژوازی ئێرانیشە. بەلەبەرچاوگرتنی هەلومەرجی جیهانی و

دیارنەبوونی ئەلگۆ و نموونە و ئۆردوگا هەژموونداره‌كانی بۆرژوازی لە ئاستی نێو نەتەوایەتیدا، یەكسەرەكردنەوەی شێوەی حوكمەت بۆ خودی بۆرژوازیش لە ئێراندا، بە بێ كێشمەكێشێكی توونـد، مەیسەر نییە.

چوارەم: ڕێككەوتنە كۆنە نێونەتەوەییەكانی نێوان زلهێزە ئیمپریالیستی و ئۆردوگای ڕەقیبەكان لەبەین چوون و هەموو دنیا بە مەیدانی بەرابەركێیەكی چەند جەمسەرە لەسەر ناوچەكانی دەسەڵات گۆڕدراوە. جەدەل و بەرامبەركێی هێزە جیهانیی و ناوچەییەكان بۆ بەدەستهێنانی هێز لە ئێراندا، هیچ گوومانێك هەڵناگرێت. یەك بناغەی شەڕی ئیحتیمالی ناوخۆ لە ئێراندا، ئەم بەرابەركێ و ململانێی هێزە نێونەتەوەییەكانە. هەر هەمان ئەو بەرابەركێیەیە كە لە بەشێكی كانوونەكانی دیكەی ئەزمەی ئەمڕۆی جیهاندا، بۆ نموونە لە بۆسنییەدا، ڕێگری جدی چارەسەركردن یان سووككردنەوەی ئەزمەكەن. بۆ نموونە هیچ گوومانێك نییە كە لە دروستبوونی نا ئارامی و شلۆقییەكدا كە چەند مانگێك بخایێنێت، خۆرئاوا بیرێك لە وەزعییەتی خۆزستان و كەنارەكانی باكووری كەنداو دەكاتەوە. ئیمكانی ئامادەیی سەربازی ئەمریكا و خۆرئاوا، چ بە شێوەی ڕاستەوخۆ و چ لە ژێر چەتری نەتەوە یەكگرتووەكاندا، لە هەندێ شوێنی ئێراندا و لە هەلومەرجێكی ئاوادا كەم نییە. ئەگەر سیناریۆی ڕەش لە ئێراندا بكەوێتە كار، لانی كەم بەقەد ژمارەی دەوڵەتانی دراوسێ و هێزە جیهانی و ناوچەییەكانیش، هێندە ئیمام و سەرەك كۆمار و خان و سەردار و جەنەراڵیش پەیدا دەبن كە بە داروودەستە چەكدارییەكەی خۆیانەوە بەرژەوەندییەكانی ئەم هێزانە دەپارێزن.
بەلەبەرچاوگرتنی ئەم فاكتەرانەی سەرەوە و هەندێ هۆكاری تایبەتی دی، بە بۆچوونی من، ڕوودانی سیناریۆیەكی ڕەش لە ئێراندا، ئەگەرێكی واقیعییە.